

Terveisin Marja Norjasta!

Marja, Maija, Vappula on pikkuserkkuni. Vappulan talo ja lapsuuskotini olivat naapureina. Niinpä sisareni ja minä kävimme lähes päivittäin Vappulassa. Kaikki Vappulan tyttäret Mirja, Anja, Maija ja Raija olivat meille hyvin tärkeitä esikuvia. Mielikuvani on, että Marja oli sisarusarjan itsenäisin ja modernein. Tuolloin 1960-luvulla alkoi maaseudun murros, myös naisten asema muuttui. Emännöyys ja kotiäitiys eivät olleet enää ainoita vaihtoehtoja. Luulen, että Marja haaveili opiskelusta ja itsenäisestä elämästä.

Marja kävi emäntäkoulun ja valmistui kotitalousteknikoksi. Hän sai vuonna 1963 työpaikan Etelä-Pohjanmaan kansanopistolla käytännön työn opettajana. Ilmajoen seurakuntanuoret tekivät matkan Pohjois-Norjaan. Meri, maisemat, lehmät ja lampaat painuivat vahvasti tältä matkalta Marjan mieleen. Niinpä hän lähetti hakemuksen, kun Kotimaa-lehdessä norjalainen kauppiaspariskunta Vestre Jakobselvissa haki kotiapulaista. Marjaa pidettiin liian nuorena tehtävään, mutta ensin valittu vanhempi naishenkilö kieltäytyi työstä ja niinpä Marja sai paikan Alfrida ja Waldemar Harilan luona.

Vappuna 1969 Marja lähti Norjaan. Matka taittui junalla ja loppumatka tehtiin postiautolla. Tenojoki oli vielä jäässä. Suomalainen ja norjalainen postiauto vaihtoivat postin ja matkustajat keskellä Tenojoen jäätä. Matka jatkui Jäämeren rantaa. Marjaa jännitti. Waldemar odotti Marjaa tien vieressä ja viittoi autoa pysähtymään. Marja oli päässyt onnellisesti perille. ”Niinhän sie tyttö tulet kuin kottiis”, sanoi Unkkel-Antti. Kyläläisten arvio oli, että Harilaan tuli hieno piika, sillä on hattukin päässä. Hattu oli Marjan ystävän sisaren vanha hattu, ei ehkä ihan viimeisimmän muodin mukainen.

Harilalla oli kaksi kauppaa. Waldemar oli vielä mukana työssä. Marja hoiti Fridaa ja taloutta. Sopeutumista helpotti se, että kylällä lähes kaikki puhuivat suomea. Kyläläiset ottivat tulijan ystävällisesti vastaan. Kaikki tunsivat toisensa ja tiesivät kaikkien asiat. Waldemar kutsui asiakkaita kaupan puolelta kaffelle ja he tulivat tutuiksi. Kylä oli vauras, kodit olivat paremmin varustettuja kuin Suomessa. Taloissa oli viemärit ja vesijohdot, pakastimet ja jääkaapit ja televisiot. Harilan piian, Walten piian kuten kyläläiset Marjaa kutsuivat työ oli suhteellisen kevyttä.

Ensimmäiset viikot kuluivat nopeasti, ihmisiin tutustuen ja Jäämeren maisemia ihailien. Anja ja Pentti kävivät kesällä vieraisilla. Ankara koti-ikävä iski syksyllä. Marja kirjoitti paljon kirjeitä ja kortteja sukulaisille ja ystäville Suomeen. Vastauspostia tuli harmillisen vähän. Puhelut kotiin olivat harvinaisia, koska puhelua joutui odottamaan 2-3 tuntia.

Kuva: Jäämerellä turskan pyynnissä

Marjan ensimmäinen joulu oli ikimuistoinen. Tuvassa oli joulumänty, jonka juurella oli joululahjat. Paketeissa luki aina kenelle ja keneltä lahja oli. Marja sai paljon käytännöllisiä lahjoja. Ensimmäisen joulupäivän iltana Waldemarin sisaren perhe lapsineen ja lapsenlapsineen tulivat yllättäen Marjan koti-ikävää haihduttamaan. Norjalaiseen tapaan joulupuu vedettiin keskelle lattiaa ja kaikki nuoret ja vanhat pyörivät käsi kädessä joulupuun ympäri laulaen joululauluja. Frida istui hymyilevänä pyörätuolissaan ja

varmaan muisteli oman suuren perheensä jouluja. Kun illalla Marja meni laittamaan Fridaa nukkumaan, istuivat Frida ja Waldemar käsi kädessä Lauri Viitaa mukaellen ”morsiusparina nuoruuden muistoissa”.

Katkelmia kirjeestäni Marjalle tammikuussa 1970:

”Tie on aivan tukossa. Mäntylän setä tuli auraamaan. Siinä oli kova työ, meni melkein tunti ennen kuin tie oli auki. Isän kanssa nostimme tielle pudonneet kokkareet. Sen jälkeen menin kauppa-autolle. Ostin appelsiineja. Sitten Tissarin Pekka tuli meille. Aloimme rakentaa lumilinnaa. Ei ollut suoja, mutta rakensimme linnan kokkareista. Pekka joutui lähtemään kotiin. Jouduimme Marin kanssa rakentamaan koko katon. Isä onneksi autto meitä. Linnasta tuli hieno. Haimme maidon teiltä. Meille koulussa Tepa antoi lomäläkyksi koko Norjan. Onko teillä siellä ihan pimeetä?”

”Siinä kortissasi oli outo sana ”hilsen”, onko se terveisin vai mitä se tarkoittaa? Kyllä niissä korteissa oli totta tosiaan niin ihania kuvia, jotta uskon, että se varmaan ”puree”. Äiti sanoi, että kun tuli ohjelma auringosta ja Vesisaaresta, hän soitti Vappulaan, että laittaisivat radion auki” Toivottavasti tämä helpotti koti-ikävä. Koululaiset saivat lopun päivästä lomaa, kun aurinko ensimmäisen kerran kaamoksen jälkeen näyttäytyi. Auringon kunniaksi leivottiin aina myös täytekakku.

Koti-ikävä lientyi vähitellen, kun Marja ymmärsi, että maassa tulee elää maan tavalla eikä vertailla asioita. Ensimmäisen kerran kotiin Suomeen Marja matkusti helmikuussa 1970 isänsä Eelis Vappulan hautajaisiin. Marjan ollessa Suomessa Fridan terveys heikkeni ja hän kuoli pian Marjan palattua Norjaan. Marja jäi edelleen Norjaan, hoiti Waldemarin taloutta ja oli kaupassa töissä.

Sisareni kirjoitti Marjalle lokakuussa 1970:

”Tiina oli luokkajuhlissa. Äiti kutoi sille puseron, semmosen pitkän. Siinä oli semmosta vaikeeta kuviota. Et sinä tiedä siellä Norjassa mimmista tahimista sen kanssa oli täällä. Kun äiti alkoi kutomaan vasta niin myöhään. Ja se tartti olla niissä juhlissa päällä. Anja on tehnyt vaaleankeltaisesta nätitistä langasta potkukousuja vauvalle. Anja osti semmoisen lehden, jossa oli vauvan vaatemaleja. Lehti oli maksanut 6 markkaa. ”

Marja palasi Suomeen syksyllä 1971 ja työskenteli Lehtimäen kansanopistossa syksyyn 1973 asti. Nyt oli ikävä Norjaan. Rauhallinen elämänmeno, luonto ja hyvät ystävät olivat mielessä. Myös Harilassa muisteltiin Marjaa ja otettiin yhteyttä, koska Waldemar oli sairastanut ja Marjaa pyydettiin hoitamaan häntä. Niinpä Marja palasi Norjaan heti alkuvuodesta 1974. Waldemar ”friskaantui” hyvässä hoidossa. Marja hoiti Waldemarin taloutta ja kävi myös kaupassa töissä. Marja muistelee näitä vuosia lämmöllä. Waldemar kertoi tarinoita elämästään ja he keskustelivat paljon. Yhdessä juotiin Waldemarin keittämä aamukahvi ja syötiin aamiainen. Waldemarin lähtiessä kauppaan piika auttoi takin päälle ja ojensi hatun ja kepin aivan kuin vanhoissa suomalaisissa filmeissä. Sitten Waldemar lähti töihin kirjanpitoa hoitamaan.

Vuodet kuluivat ja Marja kotiutui. Kylässä oli monia erittäin persoonallisia ihmisiä. Siellä vaikuttivat monet herätysliikkeet: mm. eri lestadiolaisryhmät, vapaat suunnat ja kirkko. Kaikki kävivät kuitenkin samassa kyläkappelikirkossa ja tulivat hyvin toimeen keskenään. Joulun ohella pääsiäinen oli kirkollisista juhlista merkittävä. Pääsiäislauantaina, päskeafternina, poltettiin keltaisia kynttilöitä. Kaikki joilla oli suinkin mahdollisuus viettivät pääsiäisen tunturissa.

Tavallinen lauantai-ilta oli yleinen kyläilyilta. Kylään lähdettiin vasta sitten, kun lehmät olivat palanneet tunturista ja ne oli ehditty lypsää. Syntymäpäiviä juhlittiin aina täytekakuilla ja lahjoilla, vieraat tulivat aina kutsumatta. Marja sai paljon hyviä ystäviä. Harilan perhe oli häneen hyvin tyytyväinen. Waldemar kirjoitti työtodistukseen ”Hän on täysin päälleluotettu sekä sisällä että puodissa”.

Marjan ollessa kesälomalla Suomessa vuonna 1978 hän sai viestin, että Waldemar on sairastunut. Marja lähti heti takaisin Norjaan ja ehti Waldemarin kuolinvuoteelle Kirkkoniemen sairaalaan.

Kuva: Alfrid ja Waldemar Harila

Marja halusi jäädä Norjaan, koska viihtyi siellä niin hyvin. Norjassa elämäntapa oli rauhallisempi, siellä olivat ystävät ja huikean kaunis luonto. Marjaa pyydettiin Vestre Jakobselv Ungdomssentret og Campingin emännäksi. Leirikeskuksesta oli 100 vuodepaikkaa. Talvella siellä järjestettiin lasten leirejä ja kesällä se toimi leirintäalueena. Marja työskenteli siellä kolme vuotta kunnes palasi lopullisesti Suomeen. Täältä

löytyi myöhemmin unelmatyö Cedercreutzin museosta. Yhteydenpito Norjaan on kuitenkin edelleen tiivistä.

Marja asui Norjassa yhteensä siis noin 10 vuotta. Tämä laajensi ja rikastutti omaa ja Marjan koko suomalaisen lähipiirin maailmankuvaa. Marja ja Norja olivat ikään kuin lähellä ja Waldemar melkein sukulainen. Kortit, kirjeet ja paketit kulkivat, erityisesti sieltä Norjasta Suomeen. Unohtaa ei voi myöskään norjalaista ohutta näkkileipää. Kesällä 1974 pääsin Raijan perheen mukana Marjan luo Norjaan. Matka ja erityisesti Jäämeren rannat, sen tuoksut ja äänet, painuivat lähtemättömästi mieleeni.

Marjan elämää jakso Norjassa muovasi vahvasti: tarinat Jäämeren rannoilta elävät, yhteisöllisyys ja muiden auttaminen ovat joka päiväistä arkea ja tunnelmat kaikuivat runoissa. Ja Marja on edelleen postipalvelujen suurkuluttaja ☺.

